

بررسی تطبیقی مسئولیت مدنی دسترسی دهندگان اینترنتی، میزبانان اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا: مطالعه قوانین ایران و آلمان در فضای مجازی

هدایت‌الله ذوالقدر^۱

* نوع مقاله: پژوهشی / تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۵ / تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۷

کد مقاله: ۱۲۴۷-۲۴۱۰-JHVMN

چکیده

این مطالعه تطبیقی به بررسی مسئولیت مدنی دسترسی دهندگان اینترنتی، میزبانان اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا در چارچوب قوانین ایران و آلمان می‌پردازد. هدف اصلی این تحقیق، تحلیل تفاوت‌ها و شباهت‌های حقوقی بین دو نظام حقوقی در زمینه مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی در انتشار و مدیریت محتوا در فضای دیجیتال است. در آلمان، مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی تحت قانون رسانه‌های الکترونیکی و دستورالعمل تجارت الکترونیک تنظیم می‌شود. بر اساس ماده ۸ قانون رسانه‌های الکترونیکی، دسترسی دهندگان اینترنتی از مسئولیت در قبال داده‌هایی که فقط منتقل می‌کنند، معاف هستند، مگر اینکه آن‌ها را تغییر داده یا ذخیره کنند. میزبانان اینترنتی بر اساس ماده ۱۰ قانون رسانه‌های الکترونیکی موظف به حذف محتوای غیرقانونی پس از آگاهی از آن هستند. در مقابل، تولیدکنندگان محتوا به دلیل اینکه مستقیماً خالق و منتشرکننده محتوا هستند، مسئولیت کامل محتوای ارائه شده را بر عهده دارند. در ایران، قوانین مشابهی تحت قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک وجود دارد که مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی را تنظیم می‌کند. با این حال، تفاوت‌هایی در نحوه اجرا و اعمال این قوانین وجود دارد که به ویژه در زمینه چگونگی پیگیری مسئولیت‌ها مشهود است. این تحقیق به بررسی چگونگی تطبیق هر دو کشور با چالش‌های حقوقی دنیای دیجیتال می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی در یک دنیای پیوسته و متصل تعریف و مدیریت می‌شود.

واژگان کلیدی: مسئولیت مدنی، ارائه دهندگان خدمات اینترنتی، دسترسی دهندگان اینترنتی، میزبانان اینترنتی، تولیدکنندگان محتوا.

^۱ کارشناسی ارشد حقوق، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول) zolghadr.university@۴۰۲@gmail.com

مقدمه

رشد سریع اینترنت و دیجیتالی شدن جوامع، چالش‌های حقوقی جدیدی را به وجود آورده است، به ویژه در زمینه مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی. در دنیای دیجیتال، دسترسی دهندگان اینترنتی^۱، میزبانان اینترنتی^۲ و تولیدکنندگان محتوا^۳ نقش‌های اساسی در تبادل اطلاعات و انتشار محتوا ایفا می‌کنند که هر یک مسئولیت‌های حقوقی متفاوتی بر اساس نقش خاص خود در یک مورد خاص دارند. در آلمان، این مسئولیت‌ها با قانون رسانه‌های الکترونیک^۴ (TMG) و دستورالعمل تجارت الکترونیک^۵ تنظیم می‌شود که چارچوب‌های مشخصی برای مسئولیت این ارائه‌دهندگان تعیین کرده است (García-Manso, ۲۰۱۱). طبق قانون رسانه‌های الکترونیک، دسترسی دهندگان اینترنتی به‌طور کلی از مسئولیت برای محتوای منتقل شده معاف هستند، مگر اینکه آن‌ها این محتوا را تغییر دهند یا نگهداری کنند. این ارائه‌دهندگان تنها به‌عنوان واسطه عمل می‌کنند و کنترل مستقیمی بر محتوای داده‌های منتقل شده ندارند. اما قانون تصریح می‌کند که میزبانان اینترنتی موظف هستند تا به‌محض اطلاع از محتوای غیرقانونی، آن را حذف یا دسترسی به آن را مسدود کنند. اگر میزبان اینترنتی به‌وظیفه خود عمل نکند، مسئول خسارات ناشی از عدم اقدام خواهد بود (Yalcintas, ۲۰۲۰). در مقابل، تولیدکنندگان محتوا به‌طور کامل مسئول محتواهایی هستند که تولید و منتشر می‌کنند. آن‌ها برای هر گونه نقض حقوق مالکیت فکری، قوانین رقابتی یا سایر مقررات قانونی که توسط محتوای آن‌ها نقض می‌شود، مسئول هستند. برخلاف دسترسی دهندگان اینترنتی و میزبانان اینترنتی، تولیدکنندگان محتوا هیچ معافیتی از مسئولیت ندارند زیرا آن‌ها خالق محتوا هستند و کنترل کاملی بر آن دارند (Van den Berg, ۲۰۲۲). در زمینه قوانین مربوط به مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی، مشکلات و تعارضات متعددی در قوانین ایران و آلمان وجود دارد. یکی از این مشکلات، نحوه تعریف و تعیین مسئولیت ارائه‌دهندگان است، به‌ویژه در مواردی که محتوای غیرقانونی از طریق پلتفرم‌های آن‌ها منتشر می‌شود. در ایران، قوانین مربوط به جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک چارچوبی مشخص برای این موضوع تعیین کرده‌اند، اما نحوه اجرای این قوانین گاهی با چالش‌هایی همراه است. در آلمان نیز قانون رسانه‌های

^۱. Access-Provider

^۲. Host-Provider

^۳. Content-Provider

^۴. Telemediengesetz - TMG

^۵. E-Commerce Directive - EC-RL

الکترونیک (TMG) و دستورالعمل تجارت الکترونیک نقاط قوت و ضعف خود را دارند. تعارضات عمدتاً به تفاوت در نحوه تعریف مسئولیت و اجرای قوانین مربوط به محتواهای غیرقانونی بازمی‌گردد. با فهم بهتر قوانین هر دو کشور و انجام مطالعات تطبیقی، می‌توان از تجربیات هریک در بهبود چارچوب‌های قانونی و رفع مشکلات بهره‌گرفت و در نهایت به راه‌حلهایی کارآمدتر دست یافت (Lemnitzer, ۲۰۲۲).

با توجه به رشد روزافزون اطلاعات و محتوای دیجیتال، تعیین حدود و چارچوب مسئولیت دسترسی‌دهندگان، میزبانان اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا به منظور حمایت از حقوق کاربران و همچنین جلوگیری از انتشار محتوای غیرقانونی امری حیاتی است (Yalcintas, ۲۰۲۰). در ایران و آلمان، هر دو کشور تلاش کرده‌اند قوانین مرتبط با مسئولیت مدنی در فضای مجازی را تنظیم کنند، اما تفاوت‌های عمده‌ای در ساختار و اجرای این قوانین مشاهده می‌شود. مطالعه تطبیقی این قوانین می‌تواند به روشن‌تر شدن نقاط ضعف و قوت هر یک از سیستم‌های حقوقی منجر شود و زمینه‌ساز بهبود قوانین داخلی ایران با استفاده از تجربه‌های موفق آلمان باشد (De Hert, ۲۰۲۰).

از آنجا که بخش بزرگی از جرایم اینترنتی و نقض حقوق مالکیت فکری به دلیل نبود چارچوب‌های دقیق در مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات رخ می‌دهد، این تحقیق با هدف ارائه راهکارهایی عملی برای بهبود قوانین ایران و همچنین هماهنگی بیشتر با استانداردهای بین‌المللی از اهمیت بالایی برخوردار است. بررسی تطبیقی این موضوع همچنین می‌تواند به بهبود عملکرد حقوقی کشورها در مواجهه با چالش‌های نوظهور دیجیتال کمک کند و از تضییع حقوق کاربران و مسئولین جلوگیری نماید (Lalman, ۲۰۲۳). در مقایسه با آلمان، در ایران نیز قوانینی وجود دارد که مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی را تنظیم می‌کند، مانند قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک. با این حال، تفاوت‌هایی در نحوه اجرای این قوانین دیده می‌شود که مقایسه تطبیقی بین دو کشور را جذاب‌تر می‌کند. در هر دو نظام حقوقی، بحث مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی از اهمیت بالایی برخوردار است، چرا که چارچوب قانونی لازم برای حفاظت از حقوق کاربران و تعیین مسئولیت در مواجهه با نقض قوانین در فضای دیجیتال را فراهم می‌کند.

۱- مبانی نظری مسئولیت مدنی در فضای مجازی

در ایران، مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی و به‌ویژه میزبانان اینترنتی بر اساس قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک تنظیم شده است. طبق ماده ۲۱ قانون جرایم رایانه‌ای، اگر میزبان اینترنتی از وجود محتوای غیرقانونی در سرورهای خود اطلاع یابد و اقدامی برای حذف یا مسدودسازی آن انجام ندهد، مسئولیت قانونی دارد. این مسئولیت شامل مواردی چون انتشار محتوای مجرمانه، نقض حقوق مالکیت فکری و افشای اطلاعات محرمانه می‌شود. همچنین، بر اساس ماده ۸۷ قانون تجارت الکترونیک، اگر نقص یا ضعف سیستم میزبان باعث خسارت شود، میزبان مسئول جبران آن است، مگر آن‌که خسارت ناشی از فعل شخصی افراد باشد. بنابراین، این قوانین مشخصاً به میزبانان اینترنتی وظایف و مسئولیت‌های حقوقی مهمی در مواجهه با محتوای غیرقانونی و خسارات مرتبط با سیستم‌هایشان محول می‌کند، اما چالش‌هایی مانند نبود سازوکارهای کافی برای شناسایی محتوای غیرقانونی و عدم شفافیت در برخی بندهای قانونی هنوز پابرجاست.

از طرفی مسئولیت مدنی به تعهد قانونی افراد در قبال خساراتی که به دیگران وارد می‌کنند اطلاق می‌شود و هدف آن جبران زیان‌های واردشده به دیگران است. در حقوق، دو نوع مسئولیت مدنی وجود دارد:

- این نوع مسئولیت زمانی مطرح می‌شود که طرفین در قالب یک قرارداد به تعهدات متقابل خود عمل نکنند و یکی از طرفین به دیگری خسارت وارد کند. به عنوان مثال، در قراردادهای تجاری، اگر یکی از طرفین به تعهدات خود در قرارداد عمل نکند، طرف مقابل می‌تواند درخواست جبران خسارت کند.
- این نوع مسئولیت زمانی مطرح می‌شود که بدون وجود قرارداد میان طرفین، یک فرد یا نهاد به دیگری زیان وارد کند. برای مثال، اگر فردی در اثر بی‌احتیاطی دیگری آسیب ببیند، می‌تواند از او درخواست جبران خسارت کند. مسئولیت مدنی در فضای مجازی بیشتر به این نوع از مسئولیت مرتبط است.

۲- تاریخچه قوانین مرتبط با اینترنت در ایران و آلمان

در ایران، قوانین مرتبط با فضای مجازی به مرور زمان و با گسترش استفاده از اینترنت تدوین شده‌اند. یکی از اولین قوانین مهم در این زمینه، قانون جرایم رایانه‌ای است که در سال ۱۳۸۸ به تصویب رسید. این قانون به جرایم رایانه‌ای و اینترنتی پرداخته و مسئولیت‌های قانونی در

مواجهه با چنین جرایمی را مشخص کرده است. همچنین، قانون تجارت الکترونیکی ایران که در سال ۱۳۸۲ به تصویب رسید، چارچوبی برای حقوق و تکالیف در معاملات الکترونیکی فراهم کرده است.

در آلمان، قانون رسانه‌های الکترونیک یکی از مهم‌ترین قوانین مرتبط با فضای مجازی است که در سال ۲۰۰۷ تصویب شد و مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی را تعریف و تنظیم می‌کند. این قانون مبتنی بر دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا است و قواعدی در رابطه با انتشار محتواهای غیرقانونی، مسئولیت ارائه‌دهندگان و حقوق کاربران تعیین می‌کند.

۳- اصول کلی مسئولیت مدنی در ایران و آلمان

اصل مسئولیت مدنی در ایران و آلمان مبتنی بر جبران خسارت و حمایت از حقوق افراد در برابر زیان‌های وارده است. در ایران، ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی بیان می‌کند که هرکس بدون مجوز قانونی به جان، مال، حیثیت، یا سایر حقوق افراد لطمه‌ای وارد کند، موظف به جبران خسارت خواهد بود. این قانون بر اهمیت مسئولیت ناشی از بی‌احتیاطی یا عمد تأکید دارد (کاتوزیان، ۱۴۰۲). در آلمان، مسئولیت مدنی، تحت قانونی مدنی آلمان (BGB) تنظیم شده است که مشابه قوانین ایران، بر تعهد جبران خسارت‌های ناشی از تقصیر و بی‌احتیاطی تأکید می‌کند. این قانون در سال ۱۹۰۰ میلادی به تصویب رسید و به عنوان اصلی‌ترین قانون حقوق مدنی در آلمان به کار می‌رود (پالاند، ۲۰۲۳). BGB شامل مجموعه‌ای از مقررات مربوط به حقوق مدنی و خصوصی است که موضوعاتی مانند قراردادهای، مسئولیت‌های مدنی، املاک، خانواده، و ارث را پوشش می‌دهد. این قانون چارچوب حقوقی را برای روابط میان افراد، شرکت‌ها، و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی تنظیم می‌کند و مبنای بسیاری از دعاوی حقوقی در آلمان است. طبق ماده ۸۲۳ قانون مدنی آلمان، هرکس به طور غیرقانونی به جان، سلامتی، آزادی، مالکیت یا حقوق دیگر افراد آسیب برساند، مسئول جبران خسارت است (دانمان و شولز، ۲۰۲۰).^۳ لذا با توجه به تعریف مسئولیت مدنی، هر دو کشور بر مسئولیت مدنی در جهت جبران خسارت به قربانیان و حمایت از حقوق آن‌ها تمرکز دارند، اما تفاوت‌هایی در نحوه اجرای قوانین و میزان اثبات مسئولیت وجود دارد. در ایران، طبق قانون جرایم رایانه‌ای، مسئولیت

^۱. Bürgerliches Gesetzbuch

^۲. Palandt

^۳. Dannemann, G., & Schulze

ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی در صورت آگاهی از انتشار محتوای غیرقانونی مشخص شده و در غیر این صورت از مسئولیت معاف هستند. در آلمان، قانون رسانه‌های الکترونیک در ماده ۷ تا ۱۰، مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی را تصریح می‌کند. به طور خاص، ماده ۷ بیان می‌کند که ارائه‌دهندگان خدمات (مانند میزبانان اینترنتی و دسترسی‌دهندگان) تنها زمانی مسئول شناخته می‌شوند که خودشان در تغییر یا نگهداری محتوای غیرقانونی دخالت داشته باشند. همچنین، ماده ۱۰ قانون رسانه‌های الکترونیک تصریح می‌کند که میزبانان اینترنتی در صورتی که پس از اطلاع از وجود محتوای غیرقانونی، آن را فوراً حذف یا مسدود کنند، از مسئولیت معاف خواهند شد (قانون رسانه‌های الکترونیک^۱، ۲۰۰۷). این چارچوب قانونی به منظور حفظ تعادل بین آزادی بیان و حفظ امنیت و نظم عمومی در فضای دیجیتال تدوین شده است. در ایران نیز، قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی را تنظیم می‌کند. ماده ۸۷ قانون تجارت الکترونیکی ایران به مسئولیت موسسات در قبال خسارات ناشی از نقص سیستم‌ها می‌پردازد. با این حال، تفاوت‌هایی در نحوه اجرای این قوانین در دو کشور وجود دارد که نیازمند بررسی تطبیقی است تا جزئیات این تفاوت‌ها روشن شود.

۴- مشکلات موجود در قوانین مرتبط با ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی

یکی از اصلی‌ترین مشکلات قوانین ایران در این حوزه، نبود شفافیت کافی در تعریف مسئولیت دقیق ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی است. برای مثال، در قانون جرایم رایانه‌ای مشخص نشده که دقیقاً در چه شرایطی یک ارائه‌دهنده خدمات اینترنتی مسئول محتوای غیرقانونی منتشرشده توسط کاربران خود است. این موضوع می‌تواند منجر به تفاسیر متفاوت در دادگاه‌ها و ایجاد ابهامات قانونی شود (میرزایی، ۱۳۹۷). در حالی که قانون جرایم رایانه‌ای به مسئولیت میزبانان و ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی در مواجهه با محتوای غیرقانونی اشاره دارد، چارچوب اجرایی دقیقی برای نحوه مدیریت و حذف چنین محتوایی ارائه نمی‌دهد. برخلاف قوانین مشابه در کشورهای پیشرفته مانند آلمان (مانند قانون TMG)، در ایران میزبانان و دسترسی‌دهندگان با یک چارچوب نظارتی و اجرایی واضح مواجه نیستند که بتوانند از مسئولیت‌های خود در صورت وجود محتوای غیرقانونی مطلع شوند.

^۱. Telemedia Act

با توجه به پیشرفت سریع تکنولوژی و پیچیدگی‌های جدید فضای مجازی، قوانین ایران همچنان بر اساس چارچوب‌های سنتی تنظیم شده‌اند. به‌ویژه، قانون تجارت الکترونیک که در سال ۱۳۸۲ تصویب شده است، نیاز به به‌روزرسانی‌های گسترده دارد تا بتواند با مسائل پیچیده‌تری مانند حقوق مالکیت فکری در فضای دیجیتال و مسائل مربوط به حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی هماهنگ باشد. یک چالش دیگر، ضعف در اجرای موثر قوانین موجود است (انصاری، ۱۳۸۲). در حالی که قوانینی برای مقابله با جرایم اینترنتی و حفظ امنیت فضای مجازی وجود دارند، نظارت و پیگیری کافی از سوی نهادهای مسئول به‌درستی انجام نمی‌شود. این موضوع منجر به ادامه فعالیت‌های غیرقانونی در فضای اینترنت شده و از اثربخشی قوانین جلوگیری می‌کند. قوانین ایران، به‌ویژه در حوزه حفاظت از داده‌ها و حریم خصوصی، به اندازه کافی با استانداردهای بین‌المللی (مانند GDPR در اروپا) هماهنگ نیستند. این عدم تطبیق می‌تواند به مشکلات حقوقی برای کسب‌وکارهای ایرانی که در سطح بین‌المللی فعالیت می‌کنند، منجر شود و توان رقابتی آن‌ها را کاهش دهد.

۵- مسئولیت دسترسی دهندگان اینترنتی

قانون جرائم رایانه‌ای (مصوب ۱۳۸۸) به طور مشخص دسترسی دهندگان اینترنتی را مسئول فیلتر کردن محتوای مجرمانه می‌داند. ماده ۲۱ این قانون بیان می‌کند که دسترسی دهندگان اینترنتی در صورت عدم پالایش محتوای غیرقانونی که از سوی نهادهای قانونی اعلام شده است، ممکن است با جریمه‌های مالی روبه‌رو شوند و در صورت تکرار، منحل گردند. این مسئولیت حتی در صورت عدم دخالت مستقیم در محتوای غیرقانونی نیز وجود دارد. همچنین، قانون ایران نسبت به دسترسی دهندگان اینترنتی با سختگیری بیشتری برخورد می‌کند، زیرا آن‌ها موظفند که به محض آگاهی از وجود محتوای مجرمانه، اقدامات لازم را انجام دهند (ابهری و میری، ۱۳۹۱؛ انصاری، ۱۳۸۲).

طبق ماده ۷ و ۸ قانون رسانه‌های الکترونیک، دسترسی دهندگان اینترنتی تنها زمانی مسئول شناخته می‌شوند که به طور فعال در انتقال یا تغییر محتوای غیرقانونی دخالت داشته باشند. این قانون تأکید می‌کند که اگر دسترسی دهندگان فقط به عنوان واسطه عمل کنند و محتوای غیرقانونی را بدون تغییر منتقل کنند، از مسئولیت معاف هستند. در آلمان، دسترسی دهندگان تنها در صورتی مسئول شناخته می‌شوند که نتوانند از اقدامات جایگزین برای رفع مشکل

استفاده کنند، و تنها پس از شکست دیگر تلاش‌ها، ممکن است با مسئولیت مواجه شوند (Felmy, ۲۰۲۳).

قانون رسانه‌های الکترونیک و قوانین مرتبط دیگر در آلمان، به‌طور خاص به مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات آنلاین پرداخته و شرایطی را برای مقابله با نقض حقوق مالکیت فکری و رقابت ناعادلانه تعریف می‌کند. ماده ۷(۴) قانون رسانه‌های الکترونیک: این ماده مسئولیت ثانویه را بر دوش دسترسی‌دهندگان اینترنتی می‌گذارد، مشروط بر اینکه تلاش‌های حقوقی برای پیگیری از طرف‌های اصلی نقض حقوق، مانند اپراتورهای وب‌سایت یا میزبانان محتوا، ناموفق بوده باشد. ارائه‌دهندگان دسترسی اینترنت در صورتی مسئولیت دارند که نتوان اقدامات مستقیم علیه ناقضان اصلی را انجام داد. تصمیمات دیوان عالی فدرال آلمان در تاریخ‌های ۲۶ نوامبر ۲۰۱۵ و ۱۵ اکتبر ۲۰۲۰ نیز این موضوع را تأیید می‌کنند و تأکید دارند که مسئولیت اصلی بر عهده کسانی است که مستقیماً در نقض حقوق دخالت دارند، نه دسترسی‌دهندگان اینترنتی (Felmy, ۲۰۲۳). همچنین در مواردی که به بازاریابی اینفلوئنسرها مربوط است، ماده ۶(۱) قانون رسانه‌های الکترونیک و قانون رقابت ناعادلانه دست به دست هم داده تا فعالیت‌های تبلیغاتی اینفلوئنسرها را در فضای دیجیتال تنظیم کنند. بر اساس این قوانین، اینفلوئنسرها باید تبلیغات خود را به وضوح به عنوان محتوای تبلیغاتی مشخص کنند و رعایت شفافیت در ارائه تبلیغات و محتوای تجاری الزامی است (Špaček, ۲۰۱۹). این قوانین نقش مهمی در تنظیم محتواهای دیجیتال در آلمان دارند و مسئولیت‌های قانونی ارائه‌دهندگان خدمات و تولیدکنندگان محتوا را در فضای آنلاین شفاف می‌سازند (Špaček, ۲۰۱۹).

در ایران، طبق قانون جرایم رایانه‌ای (۱۳۸۸)، ارائه‌دهندگان خدمات دسترسی در صورت ترک فعل یا عدم پالایش محتوای غیرقانونی، به مجازات‌های مختلفی محکوم می‌شوند. این مجازات‌ها شامل جزای نقدی از ۲۰ تا ۱۰۰ میلیون ریال در مرتبه اول و در صورت تکرار تا ۱ میلیارد ریال و همچنین تعطیلی موقت یا دائم شرکت در صورت تکرار ترک فعل است. اگر ارائه‌دهندگان عمداً محتوای مجرمانه را پالایش نکنند، ممکن است به تعطیلی موقت یا دائم شرکت محکوم شوند. در آلمان، طبق قانون رسانه‌های الکترونیک (TMG)، مجازات دسترسی‌دهندگان اینترنتی در صورت مشارکت در نقض حقوق یا ترک فعل در رفع محتوای غیرقانونی، مسئولیت ثانویه است. آنها در صورت عدم اقدام پس از اطلاع از محتوای غیرقانونی، ممکن است تحت پیگرد قانونی قرار گیرند و به جزای نقدی یا تعطیلی خدمات محکوم شوند. برخلاف ایران، در

آلمان مسئولیت به عنوان واسطه تعریف شده و تنها زمانی اعمال می‌شود که دیگر اقدامات قانونی موفقیت‌آمیز نبوده باشد.

۶- مسئولیت میزبانان اینترنتی

در ایران، مسئولیت میزبان‌های وب تحت قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸ تنظیم شده است. بر اساس ماده ۲۱، میزبان‌های وب موظفاند پس از اطلاع از وجود محتوای مجرمانه، اقدام به فیلتر و پالایش آن کنند و در صورت عدم انجام این کار، ممکن است با جریمه‌های نقدی و حتی تعطیلی مواجه شوند. طبق ماده ۲۳، این میزبان‌ها موظفاند به محض دریافت دستور قضایی یا از کارگروه تعیین مصادیق، از دسترسی به محتوای مجرمانه جلوگیری کنند و در صورت عدم اجرای دستور، ممکن است انحلال آن‌ها صورت گیرد. این قوانین میزبانان را ملزم به اقدام سریع در صورت اطلاع از محتوای غیرقانونی می‌کند.

در آلمان، مسئولیت میزبانان اینترنتی تحت قانون رسانه‌های الکترونیک تعریف شده است. میزبانان اینترنتی شامل پلتفرم‌ها و خدماتی هستند که فضای ذخیره‌سازی برای محتوای کاربران فراهم می‌کنند. طبق ماده ۱۰ این قانون، میزبانان در برابر محتوای ذخیره‌شده توسط کاربران مسئولیتی ندارند مگر اینکه از غیرقانونی بودن آن محتوا آگاه شوند. به عبارت دیگر، مسئولیت زمانی متوجه آن‌ها می‌شود که از وجود محتوای غیرقانونی مطلع شده و اقدامی برای حذف یا مسدود کردن دسترسی به آن انجام ندهند (Nordemann, ۲۰۱۱). این معافیت مسئولیت برای محافظت از میزبانان اینترنتی در برابر بار سنگین نظارت دائمی بر محتوای کاربران ایجاد شده است. میزبانان تنها در صورتی که پس از اطلاع‌رسانی از محتوای غیرقانونی، اقدامی برای حذف آن نکنند، مشمول مجازات خواهند بود (Christopoulou, ۲۰۲۳). اگر میزبان از محتوای غیرقانونی اطلاعی نداشته باشد یا پس از اطلاع بلافاصله برای حذف آن اقدام کند، از مسئولیت معاف خواهد بود. این اصول بر اساس دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا (Directive ۲۰۰۰/۳۱/EC) نیز تأیید شده است. همچنین در سیستم قضایی آلمان، مفهوم "مسئولیت مداخله‌گر"^۱ به کار می‌رود که براساس آن، میزبانان نه تنها باید محتوای غیرقانونی را پس از اطلاع حذف کنند، بلکه باید از تکرار نقض حقوق جلوگیری کنند. این بدان معناست که میزبانان باید اقداماتی مانند به کارگیری فیلترها یا سیستم‌های اطلاع‌رسانی و حذف

^۱. Stoererhaftung

محتوای تکراری را اجرا کنند. اگر این اقدامات انجام نشود، مسئولیت حقوقی به میزبانان تعلق خواهد گرفت. با این حال، میزبانان نیازی به نظارت مداوم بر تمام محتوای کاربران ندارند، زیرا حجم بالای داده‌ها امکان چنین نظارتی را نمی‌دهد. این ساختار قانونی به نحوی تنظیم شده که تعادل بین حمایت از حقوق مالکیت فکری و عدم بارگذاری مسئولیت اضافی بر میزبانان اینترنتی را حفظ کند (Savova, ۲۰۲۱).

در مقایسه بین ایران و آلمان، تفاوت‌های کلیدی در نحوه تعریف و اعمال مسئولیت میزبانان اینترنتی وجود دارد. در ایران، چارچوب‌های قانونی به وضوح و دقت قوانین آلمان و اتحادیه اروپا نیستند. در حالی که در آلمان، قوانین دقیق و مشخصی مانند قانون رسانه‌های الکترونیک و EC-RL برای حمایت از میزبانان اینترنتی و کاربران تدوین شده‌اند، ایران هنوز به قوانین جامع‌تر و دقیق‌تری در این زمینه نیاز دارد. یکی از تفاوت‌های مهم در این است که قوانین آلمان و اروپا به میزبانان این امکان را می‌دهد تا در صورت واکنش سریع به محتوای غیرقانونی، از مسئولیت معاف شوند، در حالی که در ایران چارچوب‌های قانونی به‌طور کلی‌تر و بدون جزئیات کافی تدوین شده است. با توجه به اهمیت حفظ امنیت فضای مجازی و جلوگیری از انتشار محتوای غیرقانونی، اصلاح و تکمیل قوانین ایران می‌تواند به بهبود مسئولیت و عملکرد میزبانان اینترنتی کمک کند. میزبانان اینترنتی بر اساس قوانین موجود موظف به حذف محتوای ناقص حقوق مالکیت فکری هستند، اما در عمل، چالش‌هایی در زمینه نحوه شناسایی و حذف به‌موقع این محتواها وجود دارد. بسیاری از مقالات به ضعف زیرساخت‌های فنی و حقوقی در پیگیری و مدیریت این نوع از نقض‌ها اشاره کرده و بر ضرورت تقویت نظارت و ارائه چارچوب‌های دقیق‌تر تأکید کرده‌اند (Moradimokhles, ۲۰۲۳).

بررسی‌ها و مقالات مختلف (احمدزاده و مهریار، ۱۳۹۶؛ یزدانیان و آرابی، ۱۳۹۳) نشان می‌دهند که مسئولیت میزبانان اینترنتی در ایران در مقایسه با کشورهای اروپایی مانند آلمان و اتحادیه اروپا، کمتر به‌طور دقیق و جامع تعریف شده است. در اتحادیه اروپا، دستورالعمل تجارت الکترونیک و قانون رسانه‌های الکترونیک میزبانان را مسئول حذف محتوای غیرقانونی پس از آگاهی از آن می‌دانند. این در حالی است که قوانین ایران، به‌ویژه قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸، هنوز نیاز به شفاف‌سازی و توسعه دارند. در ایران، میزبانان اینترنتی مسئول حذف محتوای غیرقانونی هستند، اما شفافیت کافی در نحوه اطلاع‌رسانی و واکنش به چنین محتواهایی وجود ندارد. مقالات متعددی پیشنهاد داده‌اند که ایران می‌تواند از تجربه کشورهای

اروپایی برای بهبود قوانین خود در این زمینه استفاده کند و چارچوب‌های حقوقی خود را تقویت نماید تا از بروز مشکلات حقوقی جلوگیری شود. در برخی از مقالات (سیاسی، ۱۳۹۲)، مشکلات عملی در اجرای قوانین مرتبط با مسئولیت میزبانان اینترنتی در ایران بررسی شده است. به عنوان مثال، مقالاتی به نبود سازوکارهای مناسب نظارتی و کمبود آموزش‌های حقوقی برای قوه قضاییه و نهادهای مرتبط اشاره کرده‌اند. این مشکلات منجر به اجرای ناقص قوانین و بی‌توجهی به محتوای غیرقانونی در برخی موارد شده است.

۷- مسئولیت تولیدکنندگان محتوا

در ایران، قوانین مرتبط با تولید محتوا به‌ویژه در فضای مجازی بیشتر در چارچوب قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک تعریف شده است. این قوانین به تولیدکنندگان محتوا مسئولیت‌های ویژه‌ای را در قبال محتوایی که تولید و منتشر می‌کنند، تحمیل می‌کند (بهشریان، ۱۴۰۱). تولیدکنندگان محتوا در صورتی که محتوایی را منتشر کنند که با قوانین موجود در خصوص حریم خصوصی، مالکیت فکری یا محتوای مضر و غیرقانونی در تعارض باشد، مسئول شناخته می‌شوند. قانون جرایم رایانه‌ای به صراحت جرایمی چون انتشار محتوای توهین‌آمیز، محتوای مستهجن و انتشار اطلاعات نادرست را جرم تلقی می‌کند و تولیدکنندگان محتوا در این موارد می‌توانند با مجازات‌های مدنی و کیفری مواجه شوند. همچنین در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان که حقوق مالکیت فکری را در بر می‌گیرد (دهقانی، ۱۴۰۲)، تولیدکنندگان محتوا موظف به رعایت حقوق قانونی آثار دیگران هستند (فناد و علیقی، ۱۳۹۶).

قانون (TMG) Telemediengesetz آلمان، به ویژه در بخش‌های ۷ تا ۱۰، مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اطلاعات و ارتباطات الکترونیکی را مشخص می‌کند. بر اساس این قانون، ارائه‌دهندگان خدمات تنها زمانی برای محتوای تولید شده توسط شخص ثالث مسئول شناخته می‌شوند که از فعالیت‌های غیرقانونی آگاه شده و اقدامی برای حذف یا مسدود کردن آن انجام ندهند. این مفهوم که به "پناهگاه امن"^۱ معروف است، به ارائه‌دهندگان امکان می‌دهد که در صورتی که پس از آگاهی از نقض، اقدامات لازم را انجام دهند، از مسئولیت‌های قانونی معاف

^۱. Safe Harbor

شوند. این قانون، در راستای دستورالعمل‌های تجارت الکترونیکی اتحادیه اروپا تدوین شده است و با هدف حفظ تعادل بین حمایت از کاربران و مسئولیت‌های قانونی ارائه‌دهندگان خدمات اعمال می‌شود. قانون همچنین تصریح می‌کند که ارائه‌دهندگان موظف به پایش و کنترل مستمر اطلاعات منتقل شده یا ذخیره شده توسط آن‌ها نیستند، مگر آنکه دلایل مشخصی برای فعالیت‌های غیرقانونی وجود داشته باشد. این بند به ارائه‌دهندگان خدمات کمک می‌کند تا بدون نیاز به نظارت مستمر بر فعالیت‌های کاربران، از مسئولیت حقوقی مربوط به محتوای شخص ثالث در امان باشند، مگر آنکه نقض قانون به وضوح قابل تشخیص باشد و آن‌ها پس از آگاهی از آن، به سرعت اقدامی نکنند (Parti, ۲۰۱۳).

مسئولیت مدنی تولیدکنندگان محتوا در آلمان بر اساس قوانین مشخصی مانند دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا تنظیم شده است. این قوانین به طور ویژه بر مسئولیت میزبانان وب در قبال نقض حق کپی‌رایت توسط کاربران تأکید دارند. مطابق ماده ۱۰ TMG، میزبانان وب تنها در صورتی مسئول شناخته می‌شوند که از وجود محتوای ناقض قانون آگاه شوند و پس از آن نتوانند اقدامات مناسب برای حذف یا جلوگیری از نقض مجدد را انجام دهند. در این شرایط، میزبانان به عنوان ناقضان غیرمستقیم یا به اصطلاح Störer، موظف به جلوگیری از ادامه نقض هستند و در غیر این صورت تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت. این وضعیت، به دنبال تحولات گسترده در فضای دیجیتال و رشد سریع کاربران اینترنتی، چالش‌های فراوانی را برای تولیدکنندگان محتوا ایجاد کرده است (Nordemann, ۲۰۱۱). یکی از مشکلات اصلی در اجرای مسئولیت مدنی تولیدکنندگان محتوا، پیچیدگی در تشخیص نقض حق کپی‌رایت است. از یک سو، بسیاری از میزبانان اینترنتی از حجم عظیمی از محتوای تولیدی کاربران خود بهره‌برداری می‌کنند و بررسی محتوای تک تک فایل‌ها، از نظر فنی و اقتصادی چالش‌برانگیز است. از سوی دیگر، برخی از قوانین همچون دستورالعمل EC/۴۸/۲۰۰۴ اتحادیه اروپا که به منظور حمایت از حقوق مالکیت فکری تدوین شده، تأکید زیادی بر الزام میزبانان به همکاری با دارندگان حقوق دارد، اما تفکیک دقیق مسئولیت میزبان و کاربر ناقض، همچنان محل مناقشه است. به ویژه، بسیاری از میزبانان با مشکلاتی مانند نامشخص بودن محل دقیق نقض حقوق و استفاده از تکنیک‌هایی همچون رمزگذاری لینک‌ها مواجه هستند که تشخیص نقض را دشوارتر می‌کند (Voigt, ۲۰۱۷; Sirur, ۲۰۱۸).

در مقایسه تطبیقی، هر دو کشور ایران و آلمان مسئولیت‌های سنگینی را برای تولیدکنندگان محتوا در نظر گرفته‌اند. با این حال، قوانین آلمان به دلیل وجود چارچوب‌های دقیق‌تر مانند

قانون رسانه‌های الکترونیک و EC-RL و همچنین قوانین اتحادیه اروپا مانند GDPR بسیار روشن‌تر و صریح‌تر هستند. از سوی دیگر، ایران هنوز نیازمند تنظیم دقیق‌تر و جامع‌تر قوانین مرتبط با مسئولیت تولیدکنندگان محتوا در فضای مجازی است. در هر دو کشور، تولیدکنندگان محتوا برای انتشار محتوای غیرقانونی یا نقض حقوق مالکیت فکری مسئول هستند، اما تفاوت‌های اساسی در نحوه اجرای این قوانین و چارچوب‌های حقوقی وجود دارد. نتیجه‌گیری این است که ایران می‌تواند با استفاده از تجربه‌های موفق آلمان و اتحادیه اروپا، قوانین خود را در خصوص تولید محتوا و نقض حقوق بهبود بخشد تا از انتشار محتوای غیرقانونی در فضای مجازی جلوگیری شود و مسئولیت تولیدکنندگان به‌طور دقیق‌تری تعریف شود.

۸- چالش‌ها و تعارضات موجود در قوانین

در ایران، یکی از مهم‌ترین چالش‌های مرتبط با قوانین فضای مجازی، اجرای ناقص و عدم شفافیت در قوانین است. با وجود تصویب قوانین کلیدی مانند قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیکی، بسیاری از این قوانین در عمل به‌طور کامل اجرا نمی‌شوند یا تحت تأثیر تفسیرهای متناقض قرار می‌گیرند. یکی از مشکلات اصلی در ایران، فقدان یک نظام شفاف و استاندارد برای رسیدگی به تخلفات آنلاین و جرایم اینترنتی است (Hussain, ۲۰۲۳). همچنین، کمبود زیرساخت‌های حقوقی و عدم آشنایی کافی قضات و مجریان قانون با قوانین جدید مرتبط با فضای مجازی، باعث شده است تا در بسیاری از موارد اجرای قوانین ناکارآمد باشد. علاوه بر این، قوانین فعلی به دلیل سرعت بالای تحول در فضای دیجیتال، نیاز به به‌روزرسانی و تطبیق با تکنولوژی‌های جدید دارند (بشارت، ۱۳۹۷).

در آلمان، با وجود قوانین جامع و دقیق مانند قانون رسانه‌های الکترونیک و دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا (EC-RL)، چالش‌هایی در رابطه با هماهنگی میان قوانین ملی و قوانین اتحادیه اروپا وجود دارد. یکی از مشکلات کلیدی، تطبیق قوانین داخلی آلمان با دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا در زمینه حفاظت از داده‌ها و حریم خصوصی است (Duesberg, ۲۰۱۶). قوانین اتحادیه اروپا، مانند قانون حفاظت از داده‌های عمومی (GDPR)، برای تمام کشورهای عضو الزامی هستند، اما اجرای این قوانین در سطح ملی گاه با مقاومت‌ها و تفاوت‌های فرهنگی و حقوقی مواجه می‌شود. علاوه بر این، تفسیرهای متفاوت از قوانین اروپایی در دادگاه‌های ملی نیز می‌تواند به پیچیدگی‌های بیشتری در اجرای قوانین منجر شود (Koenig, ۲۰۰۲).

تعارضات اصلی میان قوانین ایران و آلمان در حوزه فضای مجازی به‌ویژه در زمینه شفافیت و اجرای قوانین و همچنین انطباق با تحولات تکنولوژیکی به‌خوبی نمایان است. در ایران، نبود چارچوب‌های دقیق و مشخص برای تعیین مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا باعث ایجاد چالش‌هایی در اجرای قوانین شده است. این مسئله به وضوح در مقایسه با آلمان مشهود است، جایی که چالش‌ها بیشتر در هماهنگ‌سازی قوانین داخلی با دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا، از جمله GDPR و قانون رسانه‌های الکترونیک (TMG)، بروز می‌کند. در نتیجه، اگرچه در هر دو کشور به مسائل مرتبط با فضای مجازی پرداخته می‌شود، اما هر یک از آن‌ها با چالش‌های خاص خود در انطباق با فناوری‌های نوین و مدیریت فضای دیجیتال مواجه‌اند (Reis, ۲۰۲۴).

لذا با توجه به مرور مطالعاتی راهبردی در این خصوص (Weber, ۲۰۱۵؛ Bakare, ۲۰۲۴)، برای حل این تعارضات، قوانین حاکم در ایران می‌تواند از تجربه‌های موفق آلمان و اتحادیه اروپا بهره‌برداری کرده و با تدوین قوانین جامع‌تر و روشن‌تر، چارچوب‌های حقوقی خود را تقویت کند. در مقابل، آلمان و سایر کشورهای اروپایی نیز می‌توانند با تقویت همکاری‌های حقوقی میان کشورهای عضو و هماهنگی بیشتر میان قوانین ملی و اروپایی، چالش‌های موجود را کاهش دهند.

۹- مطالعه تطبیقی و پیشنهادات برای اصلاحات

مطالعه تطبیقی بین ایران و آلمان نشان می‌دهد که قوانین آلمان در زمینه مسئولیت ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی به مراتب دقیق‌تر و شفاف‌تر از ایران هستند. در آلمان، قانون رسانه‌های الکترونیک و دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا (EC-RL) چارچوب‌های حقوقی جامعی برای تعیین مسئولیت دسترسی‌دهندگان، میزبانان اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا ارائه می‌دهند (Bagheri, ۲۰۱۷). این قوانین به‌طور مشخص تمایز بین انواع ارائه‌دهندگان خدمات اینترنتی را مشخص کرده و برای هر دسته مسئولیت‌های دقیق تعریف کرده‌اند. در مقابل، در ایران قانون جرایم رایانه‌ای و قانون تجارت الکترونیک هنوز به اندازه کافی جامع و روشن نیستند و برخی از مسائل مانند مسئولیت دقیق میزبانان اینترنتی و نحوه واکنش آن‌ها به محتوای غیرقانونی به‌طور کامل مشخص نشده است (Khedri, ۲۰۲۳).

یکی از نتایج این مقایسه این است که قوانین ایران در حال حاضر به روزرسانی‌های متعددی نیاز دارند تا با سرعت تحول در فضای دیجیتال هماهنگ شوند و بتوانند به نیازهای روزافزون این حوزه پاسخ دهند. همچنین، تطبیق با استانداردهای بین‌المللی و به‌ویژه تجربیات موفق اتحادیه اروپا و آلمان می‌تواند به بهبود اجرای قوانین کمک کند.

- قوانین موجود در ایران باید به‌گونه‌ای تنظیم شوند که مسئولیت‌های دقیق دسترسی‌دهندگان، میزبانان و تولیدکنندگان محتوا به‌طور واضح تعریف شوند. این قوانین باید به‌طور مشخص‌تر به موضوعات حساس مانند نقض حقوق مالکیت فکری، محتوای مجرمانه و حریم خصوصی بپردازند.

- با توجه به پیشرفت سریع تکنولوژی، لازم است تا قوانین مرتبط با فضای مجازی به صورت دوره‌ای به‌روزرسانی شوند. ایجاد کمیته‌های تخصصی برای نظارت بر تغییرات تکنولوژی و توصیه اصلاحات قانونی می‌تواند به بهبود کارآمدی این قوانین کمک کند.

- آموزش قضات، وکلا و مسئولان اجرایی در زمینه قوانین جدید مرتبط با فضای مجازی اهمیت زیادی دارد. عدم آگاهی کافی از قوانین ممکن است باعث تفسیرهای نادرست و مشکلات در اجرای صحیح قوانین شود.

آلمان با تصویب قوانینی مانند قانون رسانه‌های الکترونیک و GDPR توانسته است چارچوب‌هایی کارآمد برای حل مشکلات مرتبط با مسئولیت مدنی در فضای مجازی ارائه دهد. قانون حفاظت از داده‌های عمومی اتحادیه اروپا (GDPR) یکی از نمونه‌های موفق قوانین آلمان و اروپا است که با ایجاد چارچوب‌های سختگیرانه برای حفاظت از داده‌های کاربران، نقش مهمی در حفظ حریم خصوصی ایفا کرده است. استفاده از تجربیات موفق آلمان در حوزه حفظ داده‌ها و مسئولیت تولیدکنندگان محتوا می‌تواند به بهبود قوانین ایران کمک کند.

همچنین، ایران می‌تواند از تجربه دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا (EC-RL) در زمینه مسئولیت میزبانان و دسترسی‌دهندگان اینترنتی بهره‌برداری کند تا چارچوبی مشابه و متناسب با شرایط محلی خود ایجاد کند. این امر به هماهنگی بیشتر با استانداردهای بین‌المللی و تسهیل تجارت و تعاملات در فضای مجازی کمک خواهد کرد.

نتیجه گیری

با استفاده از قوانین جامع تر و دقیق تر مانند آنچه در آلمان و اتحادیه اروپا اجرا می شود، ایران می تواند مشکلات قانونی موجود در فضای مجازی را بهتر مدیریت کند و همچنین چارچوب های مناسبی برای مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی ایجاد کند.

مطالعه تطبیقی قوانین ایران و آلمان در زمینه مسئولیت مدنی دسترسی دهندگان اینترنتی، میزبانان اینترنتی و تولیدکنندگان محتوا نشان داد که چارچوب های قانونی آلمان به طور قابل توجهی جامع تر و شفاف تر از قوانین ایران هستند. در آلمان، قوانین مانند قانون رسانه های الکترونیک و دستورالعمل تجارت الکترونیک اتحادیه اروپا با تعریف دقیق مسئولیت ها و شرایط معافیت از مسئولیت، زمینه قانونی روشنی را برای ارائه دهندگان خدمات اینترنتی فراهم کرده اند. از سوی دیگر، قوانین ایران مانند قانون جرایم رایانه ای و قانون تجارت الکترونیک همچنان نیازمند تکامل و به روزرسانی های اساسی هستند تا بتوانند با تحولات سریع فضای مجازی همگام شوند.

در بررسی تطبیقی، مشخص شد که آلمان به خوبی توانسته است با استفاده از چارچوب های قانونی شفاف و همگام با تحولات فناوری، هم امنیت فضای مجازی و هم حقوق کاربران را حفظ کند. در مقابل، در ایران همچنان چالش هایی از جمله عدم شفافیت در تعریف مسئولیت ها و مشکلات اجرایی وجود دارد که نیازمند اصلاحات و بهبود قوانین است. برای بهبود و تقویت قوانین مرتبط با مسئولیت ارائه دهندگان خدمات اینترنتی در ایران، می توان راهکارهای زیر را پیشنهاد کرد:

الف. ایجاد چارچوب های حقوقی شفاف و تعریف دقیق مسئولیت های میزبانان، دسترسی دهندگان و تولیدکنندگان محتوا برای جلوگیری از تضییع حقوق کاربران و مقابله با جرایم اینترنتی ضروری است.

ب. با توجه به سرعت بالای تحولات در حوزه فناوری، ایران باید قوانین خود را به طور مداوم به روزرسانی کرده و با توجه به تجربیات موفق کشورهای دیگر مانند آلمان، نقاط ضعف موجود را برطرف کند.

ج. برای اجرای بهتر قوانین فضای مجازی، باید آموزش های لازم به قضات و مسئولان مرتبط داده شود تا بتوانند با استفاده از دانش روز به درستی قوانین را اجرا کنند.

د. استفاده از تجربیات موفق آلمان در زمینه حفاظت از داده‌ها و تعیین مسئولیت‌ها می‌تواند به ایران کمک کند تا فضای مجازی امن‌تری ایجاد کند و از حقوق کاربران بهتر حمایت کند.

منابع

- ۱- ابهری، حمید. و میری، حمید. (۱۳۹۱). پژوهشی تطبیقی پیرامون مسئولیت مدنی ارائه کنندگان خدمات اینترنتی با تاکید بر حقوق آمریکا و اتحادیه‌ی اروپا. پژوهش حقوق خصوصی.
- ۲- بهشریان، امیرحسین. (۱۴۰۱). بررسی تاثیر حقوق مالکیت فکری در تولید محتوا. کنفرانس بین المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق. ۷(۷)، ۴۰۳-۴۱۰.
- ۳- دهقانی، نوید. (۱۴۰۲). مطالعه و بررسی نحوه اجرا و نظارت بر قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان در ایران. مطالعات هنر و فرهنگ، ۲۹(۸)، ۸۰-۸۷.
- ۴- قناد، فاطمه، عقیلی، امیره. (۱۳۹۶). حمایت از حریم خصوصی در فضای وب در پرتو قانون اروپایی حمایت از داده های شخصی و نظام حقوقی ایران. پنجمین کنفرانس بین المللی وب پژوهشی، تهران.
- ۵- کاتوزیان، ناصر (۱۴۰۲) الزام‌های خارج از قرارداد مسئولیت مدنی: جلد اول (قواعد عمومی). گنج دانش.
- ۶- کمیلی، علی. و سبجانی، محمدتقی. (۱۳۸۵). به سوی تمدن نوین اسلامی. سوره اندیشه. میرزایی، محمد. (۱۳۹۷). گونه‌شناسی جرایم سایبری با نگاهی به قانون جرایم رایانه‌ای و آمار پلیس فتا. حقوقی دادگستری، شماره ۱۰۲، ۱۹۱-۲۰۷.
- ۷- یزدانیان، علیرضا. آرای، حمید. (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی تبیین مسئولیت مدنی بیمارستان در قبال اعمال کارکنان خود و تحلیل آن در راستای مسئولیت ناشی از فعل غیر. حقوق تطبیقی.
- ۸- Bagheri, P., Hassan, K. H., & Mansour, M. S. (۲۰۱۷). Parties' legal capacity in electronic commerce transactions. European journal of law and economics, ۴۴, ۵۰۳-۵۱۵

- ۹- Bakare, S. S., Adeniyi, A. O., Akpuokwe, C. U., & Eneh, N. E. (۲۰۲۴). Data privacy laws and compliance: a comparative review of the EU GDPR and USA regulations. *Computer Science & IT Research Journal*, ۵(۳), ۵۲۸-۵۴۳
- ۱۰- Besharat, S. (۲۰۱۸). E-commerce law, and WTO with reference to Iran. *International Review*(۱-۲), ۱۳۸-۱۴۵.
- ۱۱- Christopoulou, M., Koutounidis, D., Kyritsi, T., & Karabetso, E. (۲۰۲۳).
- ۱۲- Long-Term Evaluation (۲۰۱۰-۲۰۱۸) of General Public and Occupational Electromagnetic Field Exposure in Radiocommunication Antenna Parks across Greece. In *Electromagnetic Ergonomics* (pp. ۷۵-۹۵). CRC Press .
- ۱۳- Dannemann, G., & Schulze, R. (Eds.). (۲۰۲۰). *German Civil Code (Bürgerliches Gesetzbuch - BGB), Books ۱ to ۳: General Part, Law of Obligations, Law of Property*. Verlag C.H. Beck. ISBN ۹۷۸-۳-۴۰۶-۷۰۰۳۵-۴.
- ۱۴- De Hert, P., & Thumfart, J. (۲۰۲۰). The Microsoft Ireland case, the CLOUD Act and the cyberspace sovereignty trilemma. *International Trends in Legal Informatics*, ۳۷۳-۴۱۸ .
- ۱۵- Duesberg, E. (۲۰۱۶). Der Tatbegriff in §§ ۳ und ۹ Abs. ۱ StGB .
- ۱۶- Felmy, A. (۲۰۲۳). PRESS AND MEDIA LAW .
- ۱۷- García-Manso, J. M., Rodríguez-Ruiz, D., Rodríguez-Matoso, D., de Saa, Y., Sarmiento, S., & Quiroga, M. (۲۰۱۱). Assessment of muscle fatigue after an ultra-endurance triathlon using tensiomyography (TMG). *Journal of sports sciences*, ۲۹(۶), ۶۱۹-۶۲۵ .
- ۱۸- Hussain, Z., & Mari, A. K. (۲۰۲۳). Legal Protection of Customer Privacy on E-commerce: A comparative study of Iranian and American Law. *International Journal of Marketing, Communication and New Media*.(۱۲)

۱۹- Khedri, K. (۲۰۲۳). E-Commerce Legal Policies in Cyberspace. Political Sociology of Iran, ۵(۱۱), ۴۱۷۷-۴۲۱۴.

۲۰- Koenig, W., Wigand, R. T., & Beck, R. (۲۰۰۲). Globalization of E-commerce: Environment and Policy in Germany. eScholarship, University of California.

۲۱- Köster, O., & Jürgens, U. (۲۰۰۳) Liability For Links in Germany.

۲۲- Lalman, S. J. (۲۰۲۳). The Exigency and How to Improve and Implement International Humanitarian Legislations More Advantageously in Times of Both Cyber-warfare and Cyberspace.

۲۳- Lemnitzer, J. M. (۲۰۲۲). Diligence in Cyberspace. European Journal of International Law, ۳۳.(۳)

۲۴- Moradimokhles, H., Pourjamshidi, M., & Mozafari, O. (۲۰۲۳). Study of Ethics in the E-Learning of Medical Education: A Systematic Literature Review. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences, ۲۲(۸), ۸۷۳-۸۹۶ .

۲۵- Nordemann, J. B. (۲۰۱۱). Liability for Copyright Infringements on the Internet: Host Providers (Content Providers)-The German Approach. J. Intell. Prop. Info. Tech. & Elec. Com. L., ۲, ۳۷ .

۲۶- Palandt, O. (Ed.). (۲۰۲۳). Palandt Kommentar zum BGB (۸۲nd ed.). Munich: C.H. Beck.

۲۷- Parti, K., & Marin, L. (۲۰۱۳). Ensuring freedoms and protecting rights in the governance of the internet: A comparative analysis on blocking measures and internet providers' removal of illegal internet content. Journal of Contemporary European Research, ۹.(۱)

۲۸- Reis, O., Eneh, N. E., Ehimuan, B., Anyanwu, A., Olorunsogo, T., & Abrahams, T. O. (۲۰۲۴). Privacy law challenges in the digital age: a global review of legislation and enforcement. International Journal of Applied Research in Social Sciences, ۶(۱), ۷۳-۸۸ .

۲۹- Savova, D., Mikes, A., & Cannon, K. (۲۰۲۱). The Proposal for an EU Digital Services Act—A closer look from a European and three national perspectives: France, UK and Germany. *Computer Law Review International*, ۲۲(۲), ۳۸-۴۵.

۳۰- Sirur, S., Nurse, J. R. C., & Webb, H. (۲۰۱۸). Are we there yet? Understanding the challenges faced in complying with the General Data Protection Regulation (GDPR).

۳۱- Špaček, S., Laštovička, M., Horák, M., & Plesník, T. (۲۰۱۹, ۲۰۱۹). Current issues of malicious domains blocking.

۳۲- Telemedia Act (TMG): Bundesministerium der Justiz. (۲۰۰۷). Telemedia Act (TMG). Germany: Bundesgesetzblatt.

۳۳- Van den Berg, B., & Kuipers, S. (۲۰۲۲). Vulnerabilities and cyberspace: A new kind of crises. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.

۳۴- Voigt, P., & Von dem Bussche, A. (۲۰۱۷). The eu general data protection regulation (gdpr). A Practical Guide, ۱st Ed., Cham: Springer International Publishing, ۱۰(۳۱۵۲۶۷۶), ۱۰-۵۵۵۵.

۳۵- Weber, R. H. (۲۰۱۵). The digital future—A challenge for privacy? *Computer Law & Security Review*, ۳۱(۲), ۲۳۴-۲۴۲.

۳۶- Yalcintas, A., & Alizadeh, N. (۲۰۲۰). Digital protectionism and national planning in the age of the internet: the case of Iran. *Journal of Institutional Economics*, ۱۶(۴), ۵۱۹-۵۳۶.

Comparative Study of Civil Liability of Access Providers, Host Providers, and Content Providers: A Case Study of Iranian and German Laws in Cyberspace

Hedayatolah Zolghadr^۱

Article Number: JHVMN-۲۴۱۰-۱۲۴۷

Abstract

This comparative study examines the civil liability of Access Providers, Host Providers, and Content Providers under Iranian and German law. The main objective of this research is to analyze the legal differences and similarities between the two legal systems concerning the responsibilities of internet service providers for the dissemination and management of content in the digital space. In Germany, the liability of internet service providers is regulated by the Telemedia Act (TMG) and the E-Commerce Directive (EC-RL). According to Section ۱۰ of the TMG, Access Providers are generally exempt from liability as long as they do not alter or store the transmitted data. Host Providers, under Section ۱۰ of the TMG, must immediately remove illegal content once they become aware of it. In contrast, Content Providers bear full responsibility for the content they create and distribute, as they are considered the direct authors of such content. In Iran, similar laws, such as the Computer Crimes Law and the Electronic Commerce Law, regulate the liability of internet service providers. However, differences in practical implementation and enforcement exist, especially regarding how liability is pursued. This study aims to demonstrate how both countries adapt their legal frameworks to the challenges of the digital world and how the responsibilities of internet service providers are managed in an increasingly connected world.

Keywords: Civil Liability, Internet Service Providers, Access Providers, Host Providers, Content Providers.

^۱. Master of Law, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran. (Corresponding Author) zolghadr.university۱۴۰۳@gmail.com

